

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
फैसला

070-CR-0678

मुद्दा : लागू औषध चरेस ।

प्रहरी प्रतिवेदनले नेपाल सरकार	१	<u>पुनरावेदक</u> <u>वादी</u>
<u>विरुद्ध</u>		
जिल्ला सिन्धुपाल्चोक, ठूलो धादिङ गा.वि.स. वडा नं. ८ बस्ने नवीन लामा	१	<u>प्रत्यर्थी</u> <u>प्रतिवादी</u>

सुरु तहमा फैसला गर्ने : माननीय न्यायाधीश श्री लेखनाथ घिमिरे ।

काठमाडौं जिल्ला अदालत ।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने : माननीय न्यायाधीश श्री फडिन्द्रदत्त शर्मा ।

माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशचन्द्र गजुरेल ।

पुनरावेदन अदालत, पाटन ।

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२ बमोजिम यस अदालतको क्षेत्राधिकारअन्तर्गत पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६८/१२/५ को फैसलाउपर वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट पुनरावेदन परी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार रहेको छ :

मुद्दाको तथ्य:

का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. ६ महाकाल स्थित सडकमा नवीन लामाको साथबाट दाहिने हत्केलामा बोकेको प्लाष्टिकमा टेपले बेरेको सेतो प्लाष्टिकले चप्काएर ईट्टा आकारले

बनाएको तौल गर्दा ८०० ग्राम भएको र थान लागू औषध चरेस फेला पारी बरामद गरिएको भन्ने ब्यहोराको बरामदी मुचुल्का ।

मेरो कमाण्डमा खटिएको गस्तीले गस्ती गर्दै जाँदा मिति २०६५/११/७ गते बेलुका १९.०० बजेको समयमा २ जना शंकास्पद मानिस फेला पारी नियन्त्रणमा लिन खोज्दा एकजना आफ्नो साथमा भएको सामान फाली भागेको र अर्कोले सामान हातमा लिई भाग्न खोजेको अवस्थामा निजलाई नियन्त्रणमा लिई हेर्दा निजबाट लागू औषध चरेस ८०० ग्राम बरामद भएकोले कानूनबमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्ने ब्यहोराको प्र.स.नि. शिव गिरीसमेतको प्रतिवेदन ।

मिति २०६५/११/७ गते बिहान चिनजानको सूर्यलाल तामाङसँग भेट भयो । निज गाउँबाट काठमाडौं घुम्न आएको र स्कुलसमेत बिदा भएकोले म पनि साथमा घुम्न आएको थिएँ । बौद्धमा गई खाजा खाइसकेपछि निजलाई फोन आएकोले हामी निजको भाउजूको कोठामा गयौं । नास्ता खाई बेलुका १८.३० बजे घर फर्किँदा बौद्धतर्फ आइरहेको अवस्थामा सडकमा प्रहरीले फेला पारी चेकजाँच गर्दा भोलामा के छ भनी प्रहरीले हेर्दा निज सूर्यबहादुर तामाङ भागी गएका हुन् । सामान हेर्दा लागू औषध चरेस रहेछ । प्रहरीले मलाई सोही लागू औषधसहित पक्राउ गरेको हो । निजले भोलामा लागू औषध बोकी हिँडेको कुरा मलाई थाहा थिएन । प्रहरीले लागू औषध मेरो साथबाट बरामद गरेको होइन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी नवीन लामाले अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान ।

प्रतिवादी नवीन लामा र सूर्यलाल तामाङलाई साँभमा शंकास्पद अवस्थामा फेला पारी चेकजाँच गर्दा ८०० ग्राम चरेस भएको भोला फाली सूर्यलाल भाग्न सफल भएको र नवीन लामालाई प्रहरीले उक्त चरेससहित पक्राउ गरेका रहेछन् भन्ने साइली लामा, विष्णुमाया तामाङ, श्यामकुमार लामाले गरिदिएको कागज ।

महानगरीय प्रहरी वृत्त बौद्ध, काठमाडौंको पत्रसाथ प्राप्त हुन आएको नमूनाहरु परीक्षण गर्दा लागू औषध चरेस पाइएको भन्ने केन्द्रीय प्रहरी विधि विज्ञान प्रयोगशाला, काठमाडौंको परीक्षण प्रतिवेदन ।

अभियोग मागदावी:

प्रतिवादीहरुले लागू औषध चरेस कारोवारको लागि साथमा लिई हिँडिरहेको अवस्थामा प्रहरीद्वारा प्रतिवादी नवीन लामा पक्राउ परेको र प्रतिवादी सूर्यलाल तामाङ भाग्न सफल

भएकोले निजहरुलाई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(क) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १४(१)(घ)(३) बमोजिमको सजायको मागदावी लिई पेश भएको अभियोग पत्र ।

प्रतिवादीको अदालतमा भएको बयान:

बरामदी मुचुल्काको ब्यहोरा थाहा भएन । सहीछाप मेरै हो । सूर्यलालसँग लागू औषध चरेस भएको कुरा मलाई थाहा थिएन । प्रहरीले खानतलासी गरेपछि मात्र थाहा पाएको हो । मैले लागू औषध चरेसको कुनै कारोवार गर्न बोकेर हिँड्ने गरेको छैन । मेरो साथबाट लागू औषध बरामद भएको पनि होइन । म निर्दोष छु, सफाई पाउनु पर्छ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी नवीन लामाले अदालतमा गरेको बयान ।

सुरु अदालतको आदेश

अ.ब. ११८ नं. को देहाय ५ र १० नं. बमोजिम नगद धरौट रु. १५,०००/- वा सो बराबरको जेथा दिए सो लिनु भन्ने समेत ब्यहोराको काठमाडौं जिल्ला अदालतको आदेश ।

वादी प्रतिवादी पक्षका साक्षीहरुको बकपत्र:

८०० ग्राम चरेस नवीन लामासमेतबाट बरामद गरिएको हो । एकजना अर्को प्रतिवादी फरार भएका थिए भन्ने प्रतिवेदक प्र.स.नि. शिव गिरीको बकपत्र र सोही ब्यहोराकै प्र.ह. तेजबहादुर गुरुङ, कुशमाखर पाण्डे, प्र.ज. वीरेन्द्र कार्की र प्र.ज. दलबहादुर थिङको बकपत्र ।

अजय भन्ने सूर्यलाल तामाडले भोला फाली गएको र सो समयमा नवीन लामा भोलाको नजिक घुम्दै पुगेको अवस्थामात्र हो । प्रतिवादी नवीन लामा राम्रो चरित्रका मानिस हुन् भन्ने निजका साक्षी सोमबहादुर लामाको बकपत्र ।

प्रतिवादी सूर्यलाल तामाडको नाममा जारी भएको म्यादभित्र निज अदालतमा उपस्थित नभई म्याद गुजारी बसेको ।

काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसला:

प्रतिवादी नवीन लामाले मतियारसम्मको भूमिका निर्वाह गरेको देखिएकोले निजको उमेर र अवस्थासमेतलाई विचार गर्दा निजलाई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४ को उपदफा (१) को खण्ड (घ) को देहाय (३) बमोजिम हुने सजायको आधारमा सोको आधा अर्थात कैद महिना ३ र जरिवाना रु.१,०००/- हुने ठहर्छ । प्रतिवादी सूर्यलाल तामाडको

हकमा अ.ब. १९० नं. बमोजिम मुद्दा मुल्लवीमा राखिदिने ठहर्छ भन्ने काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६६/११/१८ को फैसला ।

पुनरावेदन अदालतमा प्रस्तुत भएको पुनरावेदन ब्यहोरा:

सह अभियुक्त सूर्यलाल तामाङले लागू औषध बिक्री गर्न हिँडेको भोला फाली फरार भएपछि यी प्रतिवादी नवीन लामाले उक्त भोला टिपी भाग्न खोज्दा लागू औषधसहित पक्राउ परेको अवस्थामा सुरु अदालतले मतियारसम्म ठहर गरी फैसला गरेबाट उक्त फैसला सो हदसम्म त्रुटिपूर्ण भएकोले प्रतिवादी नवीन लामालाई अभियोग दावीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने ब्यहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन अदालत, पाटनमा परेको पुनरावेदन ।

पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला:

प्रतिवादी सूर्यलालले फालेको भोला यी प्रतिवादीले लिएको अवस्थामा बरामद भएको तथ्य बरामदी मुचुल्कासमेतबाट देखिएको र यी प्रतिवादी नवीन लामाले अनुसन्धानको क्रममा तथा अदालतमा बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको समेत देखिएकोले निजको भूमिका आरोपित कसुरमा मतियारसम्म रहेको पुष्टि भएको अवस्थामा सुरु फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुन्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६८/१२/५ को फैसला ।

वादी नेपाल सरकारले मुद्दा दोहोर्‍याई हेरिपाउन पेश गरेको निवेदन ब्यहोरा:

प्रतिवादी नवीन लामाको साथबाट लागू औषध बरामद भएको तथ्य प्रहरी प्रतिवेदन र बरामदी मुचुल्काबाट स्पष्ट नै छ । समूहगत रुपमा पक्राउ परेको देखिएपछि प्रतिवादीहरुमध्ये कसैको सो लागू औषधको कारोवार गर्ने मनसाय थियो थिएन भनी विचार गरिरहनु नपर्ने भन्ने प्रतिपादित सिद्धान्तको विपरीत पुनरावेदन अदालतबाट फैसला भई प्रतिवादी नवीन लामालाई मतियार ठहर गरेको हदसम्म नमिलेकोले मुद्दा दोहोर्‍याई पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारले यस अदालतमा गरेको निवेदन ।

अदालतको प्रारम्भिक आदेश:

प्रतिवादी नवीन लामाको साथबाट ८०० ग्राम चरेस बरामद भएको भन्ने कुरा बरामदी मुचुल्काबाट देखिएकोमा निजलाई मतियारमात्र मान्न नमिल्ने अवस्थामा मतियारमात्र कायम गरी सजाय गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला प्रतिपादित सिद्धान्त

तथा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३ र ५४ तथा लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(३) विपरीत भएको हुँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरिएको भन्ने यस अदालतको मिति २०७०/४/३० को आदेश ।

वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट प्रस्तुत भएको बहस:

पुनरावेदक नेपाल सरकारका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् सहन्यायाधिवक्ता श्री खगराज पौडेलले प्रस्तुत मुद्दामा सह प्रतिवादी सूर्यलालसँगसँगै यी प्रतिवादी नवीन लामा हिँडिरहेको अवस्थामा प्रतिवादी सूर्यलाल भाग्न सफल भएको तर यी प्रतिवादी पक्राउमा परेको कुरामा विवाद छैन, पक्राउ परेका यिनै प्रतिवादी चरेस साथमा लिई हिँडेका प्रतिवादी सूर्यलालसँगसँगै रहेको हुँदा अपराधमा यिनको अलग्गै भूमिका रहेको भनी मान्न मिल्दैन, समूहगत रुपमा भएको आपराधिक कार्यमा समान रुपले कसुरदार ठहर्याउनु पर्नेमा मतियार ठहर गरी भएको फैसला सैद्धान्तिक रुपले नै त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा उक्त फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग मागदावीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।

अदालतको ठहर:

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा विद्वान् सरकारी वकिलको बहस जिकिर सुनी मिसिल संलग्न कागजातहरु अध्ययन गरी हेर्दा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी नवीन लामालाई मतियारसम्म ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला मिलेको छ, छैन भन्ने सन्दर्भमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

यसमा निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी नवीन लामासमेत दुई जना हिँडिरहेको अवस्थामा साथमा हिँडेको व्यक्तिले आफूसँग रहेको सामान फाली भागेको एवं सो सामान प्रतिवादी नवीन लामाले हातमा लिई भाग्न खोजेको अवस्थामा पक्राउ परेको र सो सामान लागू औषध चरेस रहेको भन्ने प्रहरी प्रतिवेदन पेश भएपछि प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धान सुरु भएको पाइन्छ । पक्राउ परेका प्रतिवादी नवीन लामाले अनुसन्धानको क्रममा बयान गर्दा आफूबाट लागू औषध चरेस बरामद नभएको भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको भए तापनि बरामदी मुचुल्काले निजबाट नै बरामद भएको देखाएको छ । बरामदी मुचुल्काका शिव गिरी, तेजबहादुर गुरुङ, दलबहादुर थिङ र कुशमाखर पाण्डेसमेतका प्रहरी कर्मचारीहरुले

यी प्रतिवादी नवीन लामाले लागू औषध उठाएर भाग्न लाग्दा पक्राउ परेको हो भनी बकपत्र गरेको पाइन्छ । बुझिएकी साइली तामाङ, विष्णुमाया तामाङ र श्यामकुमार लामाले समेत प्रतिवादी नवीन लामालाई बरामद भएको वस्तु चरेस हो भन्ने थाहा नभएको भन्ने ब्यहोरा उल्लेख गरेको पनि पाइँदैन ।

आफूसँगसँगै हिँडेका प्रतिवादी सूर्यलालले फालेको सामान आफूले संरक्षण गर्नुपर्ने भन्ने ठानेर नै सामान उठाएको भए तापनि प्रस्तुत मुद्दामा निज प्रतिवादीसँगसँगै हिँडेको कुरामा विवाद देखिएन । लागू औषध जस्तो निरपेक्ष दायित्वअन्तर्गत पर्ने अपराधमा प्रतिवादीबाट लागू औषध बरामद भएको अवस्थामा निजको इन्कारी बयानकै आधारमा निजले आरोपित कसुरबाट उन्मुक्ति पाउने अवस्था हुँदैन । “ठूलो सजायबाट बच्ने उद्देश्यले अपुष्ट जिकिर लिनु नै कसुर र सजाय परिवर्तन गर्ने आधार हुन सक्दैन...लागू औषधसम्बन्धी अपराध निरपेक्ष दायित्वअन्तर्गत पर्ने अपराध भएको हुनाले जसबाट लागू औषध बरामद भएको छ, निजसँग सो लागू औषधको कारोवार गर्न आफू नहिँडेको वा निजको समूहमा सामेल नभएको भन्ने तथ्य पुष्टि नभएसम्म समूहगत रूपमा पक्राउ परेको देखिएपछि प्रतिवादीहरुमध्ये कसैको सो लागू औषधको कारोवार गर्ने मनसाय थियो वा थिएन भनी विचार गरिरहनु पर्ने हुँदैन” भनी यसअघि *शेरबहादुर थापा विरुद्ध नेपाल सरकार* भएको लागू औषध (खैरो हेरोइन) मुद्दा (ने.का.प. २०६८, चैत्र, नि.नं. ८७२८, पृ.१९८१) मा निर्णय भइसकेको छ ।

अतः प्रस्तुत मुद्दाका अर्का प्रतिवादीसँगसँगै रहेका यी प्रतिवादी नवीन लामाबाट ८०० ग्राम लागू औषध चरेस बरामद भएको पुष्टि भएको अवस्थामा निजलाई मतियार ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको मिति २०६८/१२/५ को फैसला नमिलेको हुँदा केही उल्टी भई प्रतिवादीले अभियोग दावीबमोजिम लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४(क) को कसुर गरेको देखिँदा निजलाई ऐ. ऐनको दफा १४ को उपदफा (१) को खण्ड (घ) को देहाय (३) बमोजिम बमोजिम १ (एक) वर्ष कैद र रु.२,०००/- (दुई हजार) जरिवाना हुने ठहर्छ । काठमाडौं जिल्ला अदालतको २०६५ सालको स.फौ.नं. २०२६ को लागू औषध चरेस मुद्दामा मिति २०६६/११/१८ को फैसलाबमोजिम प्रतिवादी नवीन लामाको हकमा कायम गरिएको कैद तथा जरिवानाको लगत अब कायम नरहने हुँदा सो लगत कट्टा गरी निज प्रतिवादी प्रस्तुत मुद्दामा प्रहरी हिरासतमा बसेको अवधि कट्टा हुने गरी यस अदालतबाट

कायम भएको कैद र जरिवानाको लगत कसी असूल गर्नु भनी उक्त अदालतमा लेखी पठाइदिनू । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाइदिनू ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- अनिल कुमार शर्मा

कम्प्युटर गर्ने :- कल्पना बर्तौला

इति सम्बत् २०७१ साल असार महिना २४ गते रोज ३ शुभम्